

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

**ЗАТВЕРДЖУЮ**  
Декан факультету економіки  
та управління  
« 30.08 » 2024 р.

**ЗАТВЕРДЖУЮ**  
Директор навчально-наукового  
інституту новітніх освітніх  
технологій  
« 30.08 » 2024 р.

**ЗАТВЕРДЖУЮ**  
Проректор з науково-педагогічної  
роботи  
« 30.08 » 2024 р.

## РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «РИЗИКИ У БІЗНЕСІ»

ступінь вищої освіти – бакалавр

галузь знань – 07 Управління та адміністрування

спеціальність – 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

освітньо-професійна програма – Підприємництво та торгівля

Кафедра підприємництва і торгівлі

| Форма навчання | Курс | Семестр | Лекції (год.) | Практичні (год.) | ІРС, год. | Тренінг, год. | Самостійна робота студ., год. | Разом, год. | Залік (семестр) | Екзамен (семестр) |
|----------------|------|---------|---------------|------------------|-----------|---------------|-------------------------------|-------------|-----------------|-------------------|
| Денна          | III  | 6       | 32            | 14               | 3         | 6             | 95                            | 150         | 6               | -                 |
| Заочна         | III  | 6       | 8             | 4                |           |               | 138                           | 150         | 6               | -                 |

Тернопіль – ЗУНУ  
2024

30.08.2024  
[Signature]

Робочу програму склав старший викладач кафедри підприємництва і торгівлі, канд. екон. наук, старший викладач **Кириленко Сергій Вікторович**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри підприємництва і торгівлі, протокол № 2 від 30 серпня 2024 р.

Завідувачка кафедри,  
д-р екон. наук, професор



**Ольга СОБКО**

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля», протокол № 2 від 30 серпня 2024 р.

Голова групи  
забезпечення спеціальності,  
д-р екон. наук, професор



**Ольга СОБКО**

Гарант ОП  
канд. екон. наук, доцент



**Ірина БОЙЧИК**

# СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

## «Ризики у бізнесі»

### 1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИКИ У БІЗНЕСІ»

| <b>Дисципліна<br/>«Ризики в бізнесі»</b>                    | <b>Галузь знань,<br/>спеціальність, СВО</b>                | <b>Характеристика<br/>навчальної дисципліни</b>   |
|---|--|---|
| Кількість кредитів – 5                                      | Галузь знань - 07<br>«Управління та<br>адміністрування»    | <b>Статус дисципліни</b><br>дисципліна вибіркового<br>компонента ОП<br><b>Мова навчання</b><br>українська   |
| Кількість залікових<br>модулів – 4                          | 076 – Підприємництво,<br>торгівля та біржова<br>діяльність | Рік підготовки:<br>Денна- 3<br>Заочна-3<br>Семестр:<br>Денна-6<br>Заочна-5, 6                               |
| Кількість змістових<br>модулів – 2                          | Ступінь вищої освіти -<br>бакалавр                         | Лекції:<br>Денна - 32<br>Заочна - 8<br>Практичні заняття:<br>Денна - 14<br>Заочна-4                         |
| Загальна кількість<br>годин – 150                           |  | Самостійна робота<br>Денна – 95<br>Заочна-138<br>Індивідуальна робота:<br>Денна-3<br>Заочна-<br>Тренінг - 6 |
| Тижневих годин – 10<br>год.<br>з них аудиторних – 3<br>год. |  | Вид підсумкового<br>контролю - залік  |

## **2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Ризики у бізнесі»**

### **2.1. Мета вивчення навчальної дисципліни**

Основною метою викладання курсу «Ризики у бізнесі» є знайомство з теоретичними основами ризик-менеджменту, оволодіння практикою застосування методів кількісної оцінки ризику в умовах ринкових відносин та прийняття ефективних управлінських рішень в ситуаціях невизначеності та ризику.

### **2.2. Завдання вивчення навчальної дисципліни:**

- вивчення основ теорії ризику та практичного її використання в великих економічних системах в умовах невизначеності та ризику;
- одержання знань з головних питань теорії прийняття рішень з урахуванням економічного ризику, реалізація яких потребує удосконалення або перегляду стратегії діяльності суб'єктів управління;
- оволодіння знаннями методів оцінки ризиків, які дають змогу визначити рівень конкретного виду ризику за певним напрямом підприємницької діяльності та запропонувати конкретні шляхи його зниження.
- набуття навиків діагностування ризиків та обставин, що їм передують та передбачення потенційних втрат підприємства внаслідок настання ризикованих ситуацій;
- вивчення методики прийняття ефективних управлінських рішень в ситуаціях невизначеності та ризику.

### **3. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИКИ У БІЗНЕСІ»**

#### *Змістовий модуль 1. Теоретичні засади управління ризиками в бізнесі*

##### **Тема 1. Ризик та його ключові характеристики**

Предмет, методи і задачі дисципліни. Поняття невизначеності та ризику. Поняття повної, часткової невизначеності, повної визначеності. Причини виникнення невизначеності. Ситуація невизначеності і ситуація ризику. Особливості керування в умовах невизначеності.

Характеристики економічного ризику. Поняття ризик-менеджменту і його особливості в умовах конкурентної боротьби. Фактори виникнення економічного ризику та його функції. Сутність ризику і причини його виникнення. Основні риси ризику. Функції ризику. Класифікація ризиків

Література: [4; 8; 11; 13].

##### **Тема 2. Теоретичні засади управління ризиками в бізнесі**

Сутність та актуальність управління ризиками. Різниця між ризик менеджментом та управління ризиками. Точність визначень. Причини актуальності ризик менеджменту. Фактори ризиків в Україні. Відмінність управління ризиками в Україні та за кордоном.

Переваги управління ризиками та їх вплив на управління компанією. Специфіка ризик середовища в Україні. Еволюція управління ризиками.

Література: [11; 12; 13; 14].

##### **Тема 3. Бізнес-ризик на підприємстві**

Організація управління ризиком. Документація, необхідна для управління ризиками. Програма управління ризиками. Установлення контексту ризику, його стратегічних і тактичних позицій. Виявлення факторів ризику. Оцінка ризику.

Методи виявлення ризику: традиційні і сучасні методи. Збитки компанії, ризик експозиції та їх класифікація. Методи управління ризиками та їх особливості. Фінансування ризику.

Література: [2; 3; 7; 10; 12].

##### **Тема 4. Етапи реалізації програми управління ризиками бізнесі**

Відповідальність менеджменту за управління ризиком. Комплексний ризик менеджмент. Управління ризиками – ключові елементи процесу управління. Розробка схеми управління ризиком. Участь керівництва в управлінні ризиком. Стратегія реакції на ризик. Організація роботи відповідальних осіб в управлінні ризик-менеджментом. Штат працівників з ризику. Комунікації і навчання в управлінні ризиками.

Література: [1; 4; 9; 11; 15].

#### *Змістовий модуль 2. Ідентифікація та управління ризиками в бізнесі*

### **Тема 5. Управління операційними ризиками в бізнесі**

Особливості виявлення операційних ризиків. Найтипівіші методи виявлення операційних ризиків. Особливості оцінки імовірності операційних ризиків. Особливості аналізу операційних ризиків і фінансових інститутах. Процедурні ризики. Етапи управління операційними ризиками.

Література: [2; 3; 4; 7; 9].

### **Тема 6. Підприємницькі ризики у сфері фінансів і кредиту**

Фінанси, фінансові ринки, фінансовий менеджмент: їх роль і структура. Фінансовий ризик, його суть і класифікація. Принципи управління фінансовими ризиками. Як враховують фактор ризику у фінансових рішеннях. Показники ринкового ризику VaR і EaR. Схема управління фінансовими ризиками. Методи впливу на фінансові ризики.

Література: [4; 7; 9; 10; 13; 14].

### **Тема 7. Бізнес-ризики в маркетингу**

Управління ризиками і маркетинг: сфери перетину, інтереси, зв'язок. Ідентифікація і класифікація ризиків у маркетингу. Управління ризиками під час проведення маркетингових досліджень. Споживчі ризики: ідентифікація і класифікація. Методологічні аспекти аналізу ринку споживача. Ризик і довіра. Сфера використання концепцій управління ризиками на споживчому ринку. Моделі виміру споживчого ринку. Практика аналізу споживчих ринків. Методологія маркетингового дослідження. Аналіз даних. Результати дослідження. Розробка маркетингового комплексу із урахуванням ризиків.

Література: [4; 8; 11; 13].

### **Тема 8. Бізнес-ризики у сфері зовнішньоекономічної діяльності**

Основні види ризиків у зовнішньоекономічній діяльності. Ризики країни. Ризики вибору економічного партнера та його надійність. Транспортні ризики. Ризики зовнішньоекономічних контрактів. Аналіз і розрахунки ризиків на етапі підготовки до зовнішньоекономічної операції.

Література: [11; 12; 13; 14].

## *Змістовий модуль 3. Моделювання ризиків*

### **Тема 9. Прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності**

Поняття і сутність управлінських рішень. Процедура підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень. Методи розробки і прийняття управлінських рішень в системі ризик-менеджменту. Методи моделювання. Методи експертних оцінок. Моделі розробки і прийняття управлінських рішень та основні етапи їх побудови. Характеристика моделей теорії ігор. Зміст моделей теорії черг. Сутність моделей управління запасами. Особливості застосування моделей лінійного програмування. Характерні риси методів експертних оцінок та особливості їх використання. Метод мозкової атаки. Метод Дельфі.

Література: [2; 3; 7; 10; 12].

### **Тема 10. Кількісний аналіз проектних ризиків і можливості їх комп'ютерного моделювання**

Проектні ризики. Методи аналізу ризиків інвестиційних проектів: метод корегування ставки дисконту, метод достовірних еквівалентів, аналіз чутливості, метод сценаріїв; дерево рішень імітаційне моделювання. Метод комп'ютерного імітаційного моделювання Монте-Карло.

Література: [1; 4; 9; 11; 15].

### **Тема 11. Використання спеціалізованого програмного забезпечення у сфері управління бізнес-ризиками**

Імітаційне моделювання інвестиційних ризиків за допомогою Excel. Спеціалізовані програми @Risk і CristalBall: їх можливості, приклад використання. Правила роботи з @Risk. Використання CristalBall в економічному обґрунтуванні дипломного проекту. Спеціальні програми для управління ризиками в маркетингу.

Література: [2; 3; 4; 7; 9].

### **Тема 12. Психологічні аспекти прийняття економічних рішень в умовах невизначеності та ризику**

Психологічні феномени процесу прийняття економічних рішень в умовах ризику та невизначеності. Особливості психологічних рис суб'єктів. Чинники психологічних зрушень. Теорія перспективи. Основна ідея теорії перспективи. Інваріантність поведінки. Асиметрія прийняття управлінських рішень. Вплив когнітивних спотворень на прийняття економічних (управлінських) рішень. Фреймінг-ефект або ефект обрамлення. Ілюзія контролю. Ілюзія прозорості. Ефекти в теорії ризику.

Література: [4; 7; 9; 10; 13; 14].

#### 4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИКИ У БІЗНЕСІ»

Денна форма навчання

| Назва теми   | Кількість годин |                   |                               |         |                            | Контрольні заходи         |
|--|-----------------|-------------------|-------------------------------|---------|----------------------------|---------------------------|
|  | лекції          | практичні заняття | індивідуальна робота студента | тренінг | самостійна робота студента |                           |
| <i>Змістовий модуль 1. Теоретичні засади управління ризиками в бізнесі</i>                         |                 |                   |                               |         |                            |                           |
| Тема 1. Ризик та його ключові характеристики   | 2               | 1                 | 1                             | 2       | 8                          | обговорення<br>опитування |
| Тема 2. Теоретичні засади управління ризиками в бізнесі  | 2               | 1                 |                               |         | 8                          | ситуаційні<br>задачі      |
| Тема 3. Бізнес-ризик на підприємстві   | 2               | 1                 |                               |         | 8                          | опитування                |
| Тема 4. Етапи реалізації програми управління ризиками бізнесу                                      | 2               | 1                 |                               |         | 8                          | тести,<br>обговорення     |
| <i>Змістовий модуль 2. Ідентифікація та управління ризиками</i>                                    |                 |                   |                               |         |                            |                           |
| Тема 5. Управління операційними ризиками в бізнесі   | 4               | 2                 | 1                             | 2       | 8                          | опитування                |
| Тема 6. Підприємницькі ризик у сфері фінансів і кредиту  | 2               | 1                 |                               |         | 8                          | тести,<br>обговорення     |
| Тема 7. Бізнес-ризик в маркетингу  | 2               | 1                 |                               |         | 8                          | ситуаційні<br>задачі      |
| Тема 8. Бізнес-ризик у сфері зовнішньоекономічної діяльності                                       | 2               | 2                 |                               |         | 8                          | тести,<br>обговорення     |
| <i>Змістовий модуль 3. Моделювання ризиків</i>   |                 |                   |                               |         |                            |                           |
| Тема 9. Прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності   | 4               | 1                 | 1                             | 2       | 8                          | опитування                |
| Тема 10. Кількісний аналіз проектних ризиків і можливості їх комп'ютерного моделювання             | 4               | 1                 |                               |         | 8                          | тести,<br>обговорення     |
| Тема 11. Використання спеціалізованого програмного забезпечення у сфері управління бізнес-ризиками | 4               | 1                 |                               |         | 8                          | опитування                |
| Тема 12. Психологічні аспекти прийняття економічних рішень в умовах невизначеності та ризику       | 2               | 1                 |                               |         | 8                          | опитування                |
| Разом  | 32              | 14                | 3                             | 6       | 95                         |                           |



### Заочна форма навчання

| Назва теми   | Кількість годин |                   |                            | Контрольні заходи      |
|--|-----------------|-------------------|----------------------------|------------------------|
|  | лекції          | практичні заняття | самостійна робота студента |                        |
| <i>Змістовий модуль 1. Теоретичні засади управління ризиками в бізнесі</i>                         |                 |                   |                            |                        |
| Тема 1. Ризик та його ключові характеристики   | 0,25            | 0,25              | 10                         | обговорення опитування |
| Тема 2. Теоретичні засади управління ризиками в бізнесі  | 0,25            | 0,25              | 10                         | ситуаційні задачі      |
| Тема 3. Бізнес-ризик на підприємстві   | 0,25            | 0,25              | 10                         | опитування             |
| Тема 4. Етапи реалізації програми управління ризиками бізнесу                                      | 0,25            | 0,25              | 12                         | тести, обговорення     |
| <i>Змістовий модуль 2. Ідентифікація та управління ризиками</i>                                    |                 |                   |                            |                        |
| Тема 5. Управління операційними ризиками в бізнесі   | 1               | 0,5               | 12                         | опитування             |
| Тема 6. Підприємницькі ризики у сфері фінансів і кредиту   | 0,5             | 0,25              | 12                         | тести, обговорення     |
| Тема 7. Бізнес-ризик в маркетингу  | 0,5             | 0,25              | 12                         | ситуаційні задачі      |
| Тема 8. Бізнес-ризик у сфері зовнішньоекономічної діяльності                                       | 1               | 0,5               | 12                         | тести, обговорення     |
| <i>Змістовий модуль 3. Моделювання ризиків</i>   |                 |                   |                            |                        |
| Тема 9. Прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності   | 1               | 0,25              | 12                         | опитування             |
| Тема 10. Кількісний аналіз проектних ризиків і можливості їх комп'ютерного моделювання             | 1               | 0,5               | 12                         | тести, обговорення     |
| Тема 11. Використання спеціалізованого програмного забезпечення у сфері управління бізнес-ризиками | 1               | 0,5               | 12                         | опитування             |
| Тема 12. Психологічні аспекти прийняття економічних рішень в умовах невизначеності та ризику       | 1               | 0,25              | 12                         | опитування             |
| Разом  | 8               | 4                 | 138                        |                        |

## 5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

### ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.

#### **Тема 1. Ризик та його ключові характеристики**

**Мета:** вивчити сутність ризику та його різновиди, зрозуміти особливості управління в умовах невизначеності, засвоїти функції ризику та переваги його застосування в умовах конкурентної боротьби.

#### **Питання для обговорення:**

1. Предмет, методи і задачі дисципліни. Поняття невизначеності та ризику.
  2. Особливості керування в умовах невизначеності.
  3. Характеристики економічного ризику.
  4. Поняття ризик-менеджменту і його особливості в умовах конкурентної боротьби.
  5. Сутність ризику і причини його виникнення. Основні риси ризику. Функції ризику.
  6. Класифікація ризиків
- Література: [4; 8; 11; 13].

#### **Тема 2. Теоретичні засади управління ризиками.**

**Мета:** Засвоїти особливості управління ризиками в Україні та світі, узагальнити фактори ризику в Україні, простежити еволюцію управління ризиками.

#### **Питання для обговорення:**

1. Сутність та актуальність управління ризиками.
  2. Причини актуальності ризик менеджменту.
  3. Фактори ризиків в Україні.
  4. Переваги управління ризиками, їх вплив на управління компанією.
  5. Специфіка ризик середовища в Україні.
  6. Еволюція управління ризиками.
- Література: [11; 12; 13; 14].

### ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.

#### **Тема 3. Управління ризиком на підприємстві**

**Мета:** засвоїти методику виявлення та управління ризиками, набути навичок виявлення ризиків, зрозуміти особливості фінансування ризиків.

#### **Питання для обговорення:**

1. Організація управління ризиком.
  2. Документація, необхідна для управління ризиками.
  3. Виявлення факторів ризику. Оцінка ризику.
  4. Методи виявлення ризику: традиційні і сучасні методи.
  5. Методи управління ризиками та їх особливості.
  6. Фінансування ризику.
- Література: [2; 3; 7; 10; 12].

#### **Тема 4. Етапи реалізації програми управління ризиками на підприємстві**

**Мета:** засвоїти методику формування програми управління ризиками, навчитися визначати відповідальних за ризики і забезпечувати організацію управління ризиками.

##### ***Питання для обговорення:***

1. Відповідальність менеджменту за управління ризиком. Комплексний ризик менеджмент.
2. Управління ризиками – ключові елементи процесу управління.
3. Організація роботи відповідальних осіб в управлінні ризик-менеджментом.
4. Комунікації і навчання в управлінні ризиками.

Література: [1; 4; 9; 11; 15].

#### **ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3.**

##### **Тема 5. Операційний ризик-менеджмент**

**Мета:** Навчитися ідентифікувати особливості операційних ризиків та управляти ними.

##### ***Питання для обговорення:***

1. Особливості виявлення операційних ризиків.
2. Найтиповіші методи виявлення операційних ризиків.
3. Особливості оцінки імовірності операційних ризиків.
4. Особливості аналізу операційних ризиків і фінансових інститутах.
5. Процедурні ризики.
6. Етапи управління операційними ризиками.

Література: [2; 3; 4; 7; 9].

#### **ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4.**

##### **Тема 6. Ризик менеджмент у сфері фінансів і кредиту**

**Мета:** зрозуміти сутність та особливості фінансових ризиків, принципи управління ними і показники їх стану, засвоїти використання методів управління фінансовими ризиками.

##### ***Питання для обговорення:***

1. Фінанси, фінансові ринки, фінансовий менеджмент: їх роль і структура.
2. Фінансовий ризик, його суть і класифікація.
3. Принципи управління фінансовими ризиками.
4. Показники ринкового ризику VaR і EaR.
5. Схема управління фінансовими ризиками.
6. Методи впливу на фінансові ризики.

Література: [4; 7; 9; 10; 13; 14].

## **Тема 7. Управління ризиками і маркетинг**

**Мета:** вивчити принципи та методи управління ризиками в сфері маркетингу, навчитися ідентифікувати споживчі ризики і розробляти маркетинговий комплекс із врахуванням ризиків.

### ***Питання для обговорення:***

1. Управління ризиками і маркетинг: сфери перетину, інтереси, зв'язок.
2. Ідентифікація і класифікація ризиків у маркетингу.
3. Управління ризиками під час проведення маркетингових досліджень.
4. Споживчі ризики: ідентифікація і класифікація.
5. Аналіз даних. Результати дослідження.
6. Розробка маркетингового комплексу із врахуванням ризиків.

Література: [4; 8; 11; 13].

## **ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5.**

### **Тема 8. Управління ризиками у сфері ЗЕД**

**Мета:** Засвоїти особливості управління ризиками в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

### ***Питання для обговорення:***

1. Основні види ризиків у зовнішньоекономічній діяльності.
2. Ризики країни.
3. Ризики вибору економічного партнера та його надійність.
4. Транспортні ризики.
5. Ризики зовнішньоекономічних контрактів.
6. Аналіз і розрахунки ризиків на етапі підготовки до зовнішньоекономічної операції.

Література: [11; 12; 13; 14].

## **ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6.**

**Тема 9. Прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності.**

**Мета:** засвоїти методiku прийняття управлінських рішень в умовах ризику і невизначеності, закріпити теоретичні знання і розвинути практичні навички використання експертних методів в управлінні ризиками.

### ***Питання для обговорення:***

1. Поняття і сутність управлінських рішень.
2. Процедура підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень.
3. Методи розробки і прийняття управлінських рішень в системі ризик-менеджменту.
4. Характерні риси методів експертних оцінок та особливості їх використання.

Література: [2; 3; 7; 10; 12].

**Тема 10. Кількісний аналіз проектних ризиків і можливості їх комп'ютерного моделювання.**

**Мета:** засвоїти методiku кількісного аналізу і комп'ютерного моделювання ризиків.

***Питання для обговорення:***

1. Проектні ризики.
  2. Методи аналізу ризиків інвестиційних проектів.
  3. Метод корегування ставки дисконту.
  4. Метод достовірних еквівалентів
  5. Аналіз чутливості.
  6. Метод сценаріїв.
  7. Дерево рішень.
  8. Імітаційне моделювання.
  9. Метод комп'ютерного імітаційного моделювання Монте-Карло.
- Література: [1; 4; 9; 11; 15].

**ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7.**

**Тема 11. Використання спеціалізованого програмного забезпечення у сфері ризик менеджменту.**

**Мета:** засвоїти методику використання спеціального програмного забезпечення для управління ризиками.

***Питання для обговорення:***

1. Імітаційне моделювання інвестиційних ризиків за допомогою Excel.
  2. Спеціалізовані програми @Risk і CristalBall: їх можливості, приклад використання.
  3. Правила роботи з @Risk.
  4. Використання CristalBall в економічному обґрунтуванні дипломного проекту.
  5. Спеціальні програми для управління ризиками в маркетингу.
- Література: [4; 7; 9; 10; 13; 14].

**Тема 12. Психологічні аспекти прийняття економічних рішень в умовах невизначеності та ризику**

**Мета:** зрозуміти та освоїти психологічні аспекти управління ризиками.

***Питання для обговорення:***

1. Психологічні феномени процесу прийняття економічних рішень в умовах ризику та невизначеності.
  2. Теорія перспективи.
  3. Асиметрія прийняття управлінських рішень.
  4. Вплив когнітивних спотворень на прийняття економічних (управлінських) рішень.
- Література: [4; 7; 9; 10; 13; 14].

## 6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Перелік питань для самостійного опрацювання з дисципліни «Ризики у бізнесі»:

| №<br>п/п | Тематика   |
|----------|--|
| 1        | 2  |
| 1.       | Наведіть приклади економічних рішень, обтяжених ризиком.   |
| 2.       | Поясніть природу підприємницького ризику.  |
| 3.       | Проаналізуйте систему постулатів стосовно ризику як економічної категорії. Наведіть відповідні приклади.   |
| 4.       | Дайте визначення підприємницького ризику. Поясніть його сутність. Поясніть основні причини виникнення економічного ризику.                                     |
| 5.       | Охарактеризуйте види невизначеності.   |
| 6.       | Дайте визначення основних суб'єктів економічного ризику.   |
| 7.       | Поясніть сутність поняття: джерело економічного ризику.  |
| 8.       | Поясніть сутність поняття: об'єкт економічного ризику.   |
| 9.       | Які існують підходи до класифікації ризиків?   |
|          | Поясніть, який існує взаємозв'язок між ризиком і прибутком з позиції фінансового менеджменту.  |
| 10.      | Поясніть сутність поняття: структура фінансового ризику.   |
| 11.      | Стратегія управління ризиками – це напрямки і засоби управління ризиком?   |
|          | Прийоми зниження ризику – це запобігання, утримання та передача ризику?  |
| 12.      | Диверсифікація є визначенням межі ризикового вкладення капіталу?   |
| 13.      | Найпоширенішим методом зниження ступеня фінансового ризику є придбання додаткової інформації про вибір і можливі результати?                                   |
| 14.      | Страховання ризику є найбільш розповсюдженим способом зниження ступеня ризику?   |
| 15.      | Ризик можна знизити, якщо розподілити капітал між різними об'єктами вкладення (диверсифікованість)   |
| 16.      | Еккаутинг сприяє зниженню фінансового ризику?  |
| 17.      | У чому полягає сутність поняття кількісного аналізу ризику у фінансовому менеджменті? Наведіть приклади.   |
| 18.      | У чому полягає сутність кількісного аналізу ризику за допомогою методів імітаційного моделювання? Сформулюйте умови, за яких можливе використання цих методів. |
| 19.      | На які зони розбивають діапазон значень можливих збитків? Сформулюйте умови, за яких можливе використання цих методів.   |
| 20.      | За яких гіпотез здійснюється побудова кривої щільності розподілу ймовірності збитків? Побудуйте схематично цю криву і проаналізуйте її характерні точки.       |
| 21.      | Чи є сенс реалізовувати проект, якщо точка максимуму функції щільності знаходиться у зоні критичних збитків? Чому?   |
| 22.      | Наведіть базові показники підприємницького ризику. В чому полягає їх сутність?   |
| 23.      | У чому полягає сутність понять статистична та нестатистична (суб'єктивна) ймовірність?   |
| 24.      | Сформулюйте засади кількісного аналізу ризику методом аналогій.  |
| 25.      | Розкрийте сутність та основні кроки проведення аналізу ризику методом аналізу чутливості. Наведіть відповідний приклад.  |
| 26.      | Чому для кількісного вимірювання величини ризику у фінансовому менеджменті використовують кілька показників? Наведіть окремі з них.                            |

|     |  |
|-----|--|
| 27. | Основні принципи, які покладені в основу класифікації інформаційних ситуацій. Матриця ризику, зміст, її побудова. Сутність критерію Севіджа.                     |
| 28. | Чому в процесі обґрунтування прийняття економічних рішень виникають багатокритеріальні задачі? У чому полягає їхня сутність?                                     |
| 29. | Поясніть сутність критерію Парето. Проілюструйте метод виокремлення Паретових розв'язків на прикладі з двома критеріями.   |
| 30. | Наведіть структурну схему процесу побудови ієрархічних моделей обґрунтування прийняття багатокритеріальних рішень. Поясніть сутність основних етапів цієї схеми. |
| 31. | Які основні чинники є характерними для проблеми обґрунтування прийняття багатоцільових рішень?   |
| 32. | Розкрийте зміст основних етапів процесу управління ризиком на туристських підприємствах.   |
| 33. | Наведіть приклади ситуацій, коли доцільно використовувати зовнішні способи оптимізації ризику на тур підприємствах.  |
| 34. | Поясніть сутність лімітування й доцільності його застосування щодо зниження рівня фінансових ризиків. Наведіть відповідний приклад.                              |
|     | У яких випадках доцільно й можливо застосовувати страхування як спосіб зниження ризику?  |
| 35. | У чому полягає сутність таких фінансових інструментів, як опціони та ф'ючерси? Наведіть приклади їх використання для зниження ступеня ризику.                    |
| 36. | Інвестиційна діяльність підприємства, характеристика та оцінка ризику.   |
| 37. | Основи класифікації ризикових інвестицій.  |
| 38. | Організаційно-інформаційна модель аналізу ризику інвестиційної діяльності підприємства.  |
| 39. | Методика аналізу ризику інвестиційної діяльності підприємства.   |
| 40. | Аналіз ризику реальних інвестицій.   |
| 41. | Аналіз ризику фінансових інвестицій.   |
| 42. | Критерії економічного зростання підприємства.  |
| 43. | Аналіз та оцінка ймовірного банкрутства підприємства.  |

## 7. ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ

### *Організація і проведення тренінгу*

**Вступна частина** проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

**Організаційна частина** полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття. Матеріали для опрацювання подаються у формі бізнес-кейсів.

**Практична частина** реалізовується шляхом виконання завдань у групах студентів у кількості 3-5 осіб з визначених питань теми тренінгового заняття.

**Підведення підсумків.** Обговорюється результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносилися на тренінгові заняття.

### *Тематика тренінгу*

1. Ідентифікація ризиків.
2. Формування карти ризиків.
3. Розробка системи управління ризиками.

## 8. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Організація підприємницької діяльності» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- наскрізні проєкти;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах.

## 9. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Ризики в бізнесі» використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: поточне опитування, тестування; аналітичні звіти, доповіді за темою заняття; презентації результатів виконаних студентами завдань; оцінювання результатів модульної контрольної роботи; оцінювання результатів самостійної роботи; оцінювання комплексного практичного індивідуального завдання; інші види індивідуальних та групових завдань; екзамен.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Для виконання усіх видів завдань та проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни, про які викладач повідомляє студентів на початку вивчення



дисципліни. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності. Використання друкованих або електронних джерел інформації під час проведення поточного контролю знань та модульних робіт та заборонено. Під час контрольного заходу студент може користуватися лише дозволеними допоміжними матеріалами або засобами, йому забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами, використовувати, розповсюджувати, збирати варіанти контрольних завдань. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час виконання практичних завдань, у яких передбачається проведення аналітичних розрахунків.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання закордоном, закордонне стажування, карантин, воєнний стан) навчання може відбуватись в дистанційній формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету шляхом виконання завдань, розміщених у системі дистанційного навчання ЗУНУ Moodle.

## **10. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ**

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) навчальної дисципліни «Ризики у бізнесі» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту :

| <i><b>Заліковий модуль 1</b></i>   |  | <i><b>Заліковий модуль 2 (тренінг)</b></i> | <i><b>Заліковий модуль 3 (залік)</b></i>   | <b>Разом</b> |
|--|--|--|--|--------------|
| <b>40 %</b>  | <b>40 %</b>  | <b>5 %</b>                                 | <b>15%</b>   | <b>100 %</b> |
| Поточне оцінювання. Середнє арифметичне значення отриманих оцінок під час занять | Поточне оцінювання. Середнє арифметичне значення отриманих оцінок під час занять | Оцінка за участь у тренінгу                | Самостійна робота. Оцінка за записання тез доповіді по тематиці самостійної роботи |              |

**Шкала оцінювання:**

| За шкалою Університету | За національною шкалою | За шкалою ECTS  |
|------------------------|------------------------|---|
| 90-100                 | відмінно               | A (відмінно)  |
| 85-89                  | добре                  | B (дуже добре)  |
| 75-84                  |                        | C (добре)   |
| 65-74                  |                        | D (задовільно)  |
| 60-64                  | задовільно             | E (достатньо)   |
| 35-59                  |                        | FX (незадовільно з<br>можливістю повторного<br>складання) |
| 1-34                   | незадовільно           | F (незадовільно з<br>обов'язковим повторним<br>курсом)    |

**11. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ  
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ  
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА**

| № за порядком | Найменування  | Номер теми |
|---------------|---|------------|
| 1.            | Електронний варіант лекцій  | 1-12       |
| 2.            | Тести і теми рефератів (електронний варіант)                            | 1-12       |
| 3.            | Індивідуальні завдання для самостійного виконання (електронний варіант) | 1-12       |
| 4.            | Слайди схем та табличного матеріалу (електронний варіант)               | 1-12       |

**РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ**

*Нормативно-правові акти:*

- Конституція України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр>.
- Господарський Кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
- Закон України «Про акціонерні товариства». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/514-17>.
- Закон України «Про господарські товариства». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1576-12>.
- Закон України «Про кооперацію». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.
- Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
- Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
- Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>. – Назва з екрану.

9. Податковий Кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17>.

10. Цивільний Кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

*Основна література:*

11. Бугель Ю. В., Чекаловська Г.З. Управління ризиками в митній справі: сутність та теоретичні засади. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління* Том 31 (70). N 4, 2020.

12. Буркова Л.А., Шепелюк В.А. Управління фінансовими та податковими ризиками в бізнесі задля досягнення сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2023. №4.

13. Галушак В.В. Особливості страхування екологічного ризику в Україні. *Науковий вісник УНУ. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. Випуск 30. 2020. С. 36-40.

14. Забчук, Г., Іващук О. Банківські ризики в Україні в умовах стратегічної невизначеності розвитку національної економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. наук. журн.* 2020. Вип. 2. С. 102-117.

15. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051«Економіка» та 073 «Менеджмент» . Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с

16. Петруня Ю. Є., Літовченко Б. В., Пасічник Т. О. та ін Прийняття управлінських рішень : навчальний посібник. за ред. Ю. Є. Петруні. [4-те вид., переробл. і доп.]. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 276 с.

17. Скопенко Н.С., Федулова І.В., Мазник Л.В., Кириченко О.М., Удворгелі Л.І. Економічні ризики: методи вимірювання та управління: Навчальний посібник. за заг. ред. Скопенко Н.С. К. : НУХТ, 2021. 344 с.

18. Яцишин С. Р. Види аналізу ризико-орієнтованих операцій та його складові. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф.* [м. Тернопіль, 22 травня 2020 р.] Тернопіль : ТНЕУ, 2020. С.227-229.

*Додаткова література:*

19.Desyatnyuk O., Naumenko M., Lytovchenko I., Beketov O. (2024) Impact of Digitalization on International Financial Security in Conditions of Sustainable Development. *Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development* 1/2024, 104-114 URL: <https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5325/4341>

20.Desyatnyuk, O., Krysovaty, A., Ptashchenko, O. and Kyrylenko, O. (2024). Enhancing financial inclusivity and accessibility of financial services through digital technologies. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. pp. 65-69. ISSN 1804-7890 [https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140142/papers/A\\_13.pdf](https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140142/papers/A_13.pdf)

21.Desyatnyuk, O., Krysovaty, A., Ptashchenko, O. and Kyrylenko, O. (2024). Financial Security in the Conditions of Globalization: Strategies and Mechanisms for

the Protection of National Interests. Econ. Aff., 69(Special Issue): 261-268, <https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv69n1z1.pdf>

22. Krysovaty, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. <https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713>, <https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441>

23. Варахсіна О. В., Кругова А. О. Сутність підприємницького ризику в господарській діяльності підприємства. Економіка та суспільство. 2021. № 4. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/217/208>

24. Васюта В. Б., Ладно Д. С. Методи оцінки підприємницьких ризиків. Eurasian scientific discussions. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain. 2022. P. 462–465. URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-eurasian-scientific-discussions-21-23-11-2022-barselona-ispaniya-arhiv/>

25. Горсул В. А., Усова М. О. Ризик: сутність, причини виникнення та основні види. Економічний простір. 2021. № 176. С. 58–64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/176-9>

26. Десятнюк О.М., Птащенко О.В. Digital transformations: financial and social security Збірник наукових праць за матеріалами VII міжнародної науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» (25 квітня 2024 року, м. Київ). [Електронне видання]. – Київ: [Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля], 2024. – 320 с. (С. 120-122)

27. Клапків Ю. М. Формування ринку страхових послуг в Україні : концептуальні засади теорії та практики : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 510 с.

28. Сніщенко Р. Г. Економічна безпека діяльності суб'єктів господарювання : методологія оцінки та механізми забезпечення : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 530 с.

29. Тиркало Ю. Є. Господарські ризики, економічні ризики та підприємницькі ризики: економічна сутність і співвідношення понять у теорії та законодавстві України. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2022. № 3. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-3-7934>